

“Ən yaxşı müdafiə hückmündür” ifadəsi deyən ermənilərin düşüncəsində başqa cür translasiya olunur. Hesab edirlər ki, sülh əldə etmək üçün mütləq silahlanmaq lazımdır. Ona görə də enerjilərini tərəfdəşlərindən diləndikləri silahları daşımağa sərf edirlər. Tutaq ki, silahlandırılar, bəs sonra? Azərbaycan neçə, Ermənistən silahlanması sadəcə seyr edəcəkmi, bir addım atmayacaqmı? Böyük ehtimalla Bakı İrəvanın silahlanmasına, yəni qısamüddətli planlarına seyrçi qalmayacaq. Rəsmi mənbələrin açıqlamasından da görünür ki, Hindistandan, Fransadan və digər ölkələrdən alınan silahlar Azərbaycana qarşı istifadə olunması üçün hazırlıq vəziyyətinə getiriləcəyi andacaq ediləcək. Bunu Ermənistəndəkilişlər daha yaxşı bilirlər.

Ermənistən oyuncaq dövlət olduğu kimsəyə sərr deyil. Rusiyanın qucağından düşməmiş özünə yeni himayədar axtaran ölkə də Ermənistəndir. Hələ Sovet hakimiyəti illərindən başlayaraq Azərbaycan torpaqlarına göz dikenkən də başqalarına ümid edir, onların köməyinə arxalanırdılar. Bu arxayıncılığa, himayəye öyrəncəli olan bu zümrə hələ də ümidi dənərini kənar qüvvələrə bağlayıblar. 1920-ci ildə Azərbaycanın torpaqları hesabına qondarma dövlət qurulanda cəmi 9 min kvadrat kilometr əraziyə malik olan Ermənistən Moskvadakı maşa tutanlarının qurduqları oyun sayəsində, müxtəlif bəhanə və şərtlər daxilində coğrafi xəritəsini genişləndirə bildilər. Amma ən böyük əngəl, bu ərazilərdə yaşayış yüz minlərlə azərbaycanlıların hələ də qondarma Ermənistənə ərazisində yaşaması bəzi dairələri yeni planlar qurmağa vadar etdi.

Ermənistən birinci prezidenti Suriya erməni Levon Ter-Petrosyanın 1993-cü ildə terrorçular qarışındaki çıxışında əvvəlcə Ermənistəndə, daha sonra Qarabağda azərbaycanlılara qarşı töredilən cinayətlərin motivində bir məsələ dənənir. Xarici qüvvələrin hərəkəfli dəstəyi ilə azərbaycanlıları əvvəlcə Ermənistəndə öz ata-baba torpaqlarından qovmaq və “müstəqil” Ermənistəni monoetnik ölkəyə çevirmək, ikinci planda isə Azərbaycanın Qarabağ bölgəsini tədricən ələ keçirmək. Birinci plan həyata keçirildi və ikinci plan da ermənilərin gözlemədiyi şəkildə baş tutdu. 30 ilə yaxın torpaqlarımızı işğal altına saxlaya bildilər. Cənubi Azərbaycan beynəlxalq güclərinin vədələrinin yaxın vaxtlarda həyata keçəcəyinə inanmaq isteyirdi. Amma ATƏT-in qondarma “Minsk qrupu”nda təmsil olunan dövlətlər tərəfinin bugündək şahidlilik etmədiyi beynəlxalq səviyyəti dələduqluq etdi, Azərbaycanı inandırmağa çalışıdları ki, “xalqların öz müqəddarətini teyinmə hüququ”nun “ölkələrin ərazi bütövlüyü”ndən vacib olğunu beynəlxalq sənədlərdə də təsbit olunub. Əlbette, bütün bunlar qərblilərin, xristian dünyasının uydurması, məqsədinə çatması üçün bir vasitə idi. Əgər ərazi bütövlüyü sonda gəlirsə, niye Rusiya, ABŞ, Fransa və bu fərziyyə ilə həməyən olan ölkələr öz ərazilərindən ermənilərə kiçik bir pay vermədilər. Torpaq vermək humanistlik elamətidir, ABŞ Kaliforniyani, Fransa Parisin il-de-Frans regionunu (burada ermənilərin sayı 200 mindir, Qarabağda yaşamış ermənilərin sayıdan 4 dəfə çox-müəllif), Rusiya

Krasnodar bölgəsini niye ermənilərə peşkəş vermişdilər? Əlbette, sərfəli variant deyil. Amma Azərbaycan üçün bunu keçərlər hesab edirdilər.

Bu gün Ermənistən hakimiyəti az qala azərbaycanlıların Ermənistən ərazilərində heç vaxt yaşamadıqlarını və Qərbi Azərbaycan icmasının yaydığı bəyanatların yalan olduğunu deməyə cəsəret etmək isteyir. Amma “çidani چوvalدا gizlətmək mümkün olmadı” kimi, yaxın keçmişdə baş veren hadisələri də tarixdən silmək mümkün deyil. Ermənistən yənə ağalarının, tasmasını tutanların şirnikləndirici vədlərinə inanıb silahlanır, əlinde ovunda nə varsa, verib silah toplaşır. Bu addımını guya sülh danışlığlarında ən azından bərabərhüquqlu tərəf kimi masaya oturmaq istəyir. Fakt isə budur ki, Azərbaycan qalibdir və Ermənistən milyardlarla dollarlıq silah-sursatını, hərbi texnikasını ya məhv edib, ya da qənimət kimi ələ keçirib. Hətta Ermənistən əvezindən “həmsərlər”dən kimsə sülh üçün danışıqlar masasına otursa belə ermənidən bir santimetr də üstün olmayıacaq. Cənubi, Azərbaycan həm də haqitərəkdir, mühərbi onun ərazilərində gedib, Azərbaycan silahlı qüvvələri düşməni dövüşü birliyi tərəfindən tanınan ərazilərimizdən vurub çıxırb. Bu mühərbinin adı, ədalətin bərpası, haqqın nazıl olmasına.

Qərblilər yenə öz ampluasındadır

Fransa prezidenti Emmanuel Makronun Azərbaycanla bağlı açıqlamasının rəsmi Bakıda hiddətə səbəb olduğu bildirilir. Belə ki, Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayyan Hacızadə deyib ki, Fransa prezidentinin Azərbaycana qarşı növbəti əsəssiz iddiaları və real faktları təhrif edən təxribat xarakterli bəyanatları qəbul edilməzdirdi. Bəs E.Makronun

açıqlaması nə ilə bağlı idi? Fransa prezidenti Emmanuel Makron Rusiyanın Azərbaycanın Ermənistənə qarşı hərəkətlərini dəsteklədiyi bildirib. Onun Fransa səfirləri və diplomatları ilə görüşdə çıxışının mətni Yelisey sarayının saytında dərc olunub. Fransa prezidenti bildirib ki, Rusiya “müttefiqliyinə kəskin xəyanət edərək Azərbaycanın hərəkətlərini dəstəkleyib”, cənubi Ermənistənən “ilk dəfə cəsaretlə buna qarşı çıxan baş naziri var”.

Makron Bakının Fransanın dənizəsəri ərazilərinə müdaxiləsini de qeyd edib. “Fransa son aylarda beynəlxalq hüququ və Ermənistəni müdafiə etdiyimizə görə öz anlaşmazlıqlarını həll edə biliəcəyinə inanın. Azərbaycan tərəfindən əksər xarici ərazilərin, xüsusən de Yeni Kaledoniyanın işlərinə qəbulədilməz müdaxiləyə məruz qalıb”, deyə bildirib. Makron hələ də Fransanın Dənizəsəri ölkələrdə yeritdiyi yırtıcı siyasetin mahiyyətini anlaşıb. Rəsmi Bakının müstəmləkələr barədə iradalarına çox bəsət, dənizəsəri siyasetdən anlayışı olmayan birisi kimi reaksiya vermesi Makronun siyasetçi, yaxud prezident kimi personasına şübhələr yaradır. Dünya müstəmləkəcilik siyasetini lənətlərir, bəzi dövlətlər beynəlxalq təzyiqlərə tab gətirməyərək koloniyalardan imtina edir, Fransa isə bunu yeni formada saxlamağa, çirkin niyyətlərini davam etdirməyə təşəbbüs göstərir. Sənki, Fransa bunun davamını gətirməli, xalqları istismar etməli, bu xalqlara məxsus olanları sümürməklə məşğul olmalıdır.

Stratfor: Tramp Bakını seçəcək

“Stratfor” yazar ki, Ermənistən və Azərbaycan sülh danışıqlarında öz mövqelərini möhkəmləndirmək üçün xaricdən dəstək axtardıqları üçün Cənubi Qafqaz geosiyası təsir uğrunda döyük meydani olaraq

qalacaq. Ermənistən və Azərbaycan çox güman ki, sülh sazişinə doğru irəliləyəcəklər, lakin Ermənistəndə konstitusiya dəyişiklikləri, onların sərhədlərinin tam demarkasiyası və tranzit əlaqələrinin açılması ilə bağlı fikir ayrıılıqları, çox güman ki, 2025-ci ildə sülh sazişinə bağlanmasına mane olacaq.

Bu məsələlərin bəziləri sonrakı razılışma üçün təxirə salınır, lakin razılıq əldə olunana qədər Bakı danışlığında rıçaqları saxlamaq üçün hərbi üstünlüyündən istifadə etdiyi üçün regionda alovlanma potensial davam edəcək. Hər iki tərəf danışlığında təsir rıçaqlarını qoruyub saxlamaq üçün xarici dəstəkçilər axtaracaq. Azərbaycan və Ermənistən Rusiyanın Ukraynada müməkin atəşkəsə güclü təsirini və Rusiyayönü Gürcüstan hökumətinin yaxın illərdə Moskvanın Cənubi Qafqaz təsir imkanlarını artırmaq kimi qiymətləndirərək, Moskva qarşı düşməncilikdən cəkinəcəklər.

Tramp administrasiyası Rusiya, İran və Çinin regional təsirinə regional tarazlıq kimi Bakı ilə güclü münasibətləri prioritet hesab etdiyi üçün Ermənistən ABŞ-dan güclü dəstək almaq cəhdəri puça çıxacaq. Əvəzində Ermənistən Fransanın gelən hərbi texnikaya arxalanacaq və Avropa İttifaqı ilə ticarətin artırılmasına can atacaq. Ermənistən Qərblə artan bu siyasi və müdafiə əlaqələrindən istifadə edərək Azərbaycanın gərginleşməsinin qarşısını almağa və sülh danışıqlarında Bakının en güclü tələblərinə, yəni Ermənistən cənubundan tranzit keçməsinə qarşı çıxmaya çalışacaq.

Ermənistən üzləşdiyi xarici və daxili çəgirişlər

Paşinyan rejimi tərəfindən Ermənistənə nəinki gücləndirməyən, əksinə zəifləndən hərəkətlər görürək. ABŞ-in dövlət katibi Antoni

Blinken Financial Times qəzeti məsahibəsində deyib: “İran heç kimlə döyüşmək iqtidarındə deyil... Bunun Suriya üçün real müsbət nəticələri oldu. Bu bəyanat çox vaxtındı gəldi. Nəhayət, İsrail Ordusunun Baş Qərargah rəisi Herzi Halevi “İran yaxın günlərdə İsrail qarşı “ifrat” tədbirlər görməyə qərər vərəcəyi təqdirdə hərbçilər yüksək döyük hazırlığı emrini verib.

“Today in Israel” portalının müdafiə sistemindəki adı açıqlanmayan mənbələrə istinadən verdiyi məlumatə görə, bu ehtiyat tədbiri İranın Livan və Suriyadakı fəlakətli fias kodan sonra çoxsaylı problemlərlə üzləşməsi ilə bağlıdır. Bu, həmçinin İranın rial məzənnəsinin aşağı düşməsinə, infrastruktur problemlərinə və siyasi iğtişəslərə işarə edir. Və bütün bunlar tamamilə real ssenarıdır. Beləliklə, Ermənistən yeni ilə elə bir şəraitdə qədəm qoydu ki, Azərbaycan üçün çəkinidirici rol oynayan çoxdanlı, sadiq strateji müttefiqlərindən bir çox narahat günər yaşayır və mümkün, hətta qəçiləz ABŞ-İsrail ikilisindən hücumları dəf etməyə hazırlaşır. Hadisələrin bu inkişafı, xüsusən də Ankara və Bakının mövqelərinin güclənməsi fonunda ermənilər narahat etməyə bilməz.

44 günlük mühərbi zamanı Rusiyanın Ermənistəni müdafiə etmək istəməsindən ermənilər istədiyi qədər şikayət etdi, amma... Lakin ermənilər “Fransa və ABŞ-in da bu mühərbiyə Ermənistəni xilas etmədiyi”ni də unutmayılar. Qarabağda baş verən separatçı ünsürlər qarşı antiterror tədbirlərinə də heç kim mane ola bilmedi. Ermənilər hələ də inanırlar ki, Rusiya öz imperiya ambisiyalara və cənubi Qafqazın Ukraynada məsələlərinə güclü təzyiq rıçaqlarından istifadə edə bilər. Hətta sanksiyaların tətbiqi də ola bilər. Lakin bu, ermənilər xilas etməyəcək, təsəlli də verməyəcək. ABŞ-in da münasibəti oxşardır və aydınları ki, Cənubi Qafqaz regionu Donald Trampı bir qədər de maraqlandırırmır.

Xatırlayıraq ki, 44 günlük mühərbi Trampın əvvəlki prezidentlik dövründə başlıdı. İndiki vəziyyətin ermənilər üçün pis olmasında Orban faktorunun da səbəb olmasında de İrəvanda danışırlar. Qeyd edirlər ki, “Macaristanın baş naziri Avropada Trampdan geniş səlahiyyətlər alıb. Orban hamının bildiyi kimi, Azərbaycan Prezidentinin yaxın dostudur. İran, Rusiya və Fransa bizi dəstək verə bilməyəcək və ABŞ çox güman ki, Azərbaycanla İsrailin yaxınlığına görə dəstək verməyəcək. Beləliklə, bütün bunların fonunda Ermənistənə nəinki gücləndirən, əksinə zəifləndən hərəkətlər görürək”. Hər şey Ermənistən üçün daha pisdir. Əvəzində İrəvanın sülh müqaviləsinə imzalamamadı istəyini sezirik. Üzdə sülhənən danışır, əməldə isə buna qarşıdır. Özünü sülh mələyi donunda təqdim etməyə çalışır, nə yazıqlar ki, iblis kimi davranır.

V.VƏLİYEV